

М.ХР.

скон.

Байтұрсын ұлы А.

Оқу құралы.

Семіналадүкеск, 1921.

24 б

Байтурсунов, А

B

494.342

620

PK

آ. بايتورسۇنوف.

سارادىزدىقتى جوياتىن قازاقدىڭ كىمدىڭ تىغز كامىسىياسى.

اوقۇو قورالى

Букварь для взрослых

جاڭا جول مېن تارتىپ ايتىلگەن

قازاقچا ألفبا

1-дүрүн

بىرىنچى كىتاب

اولى كىتەپ نەمەرى 1-اۋچىن

C.X.68.

ГОС. БИБЛИОТЕКА
КССР. им. А. С. Пушкина

C.X.

1977

Издание Биргизской Центральной Чрезвычайной Комиссии по ликвидации безграмотности.

1921 год.

г. Семипалатинск, вторая Государственная типография

Р. В. Ц. Тираж 12000 экз.

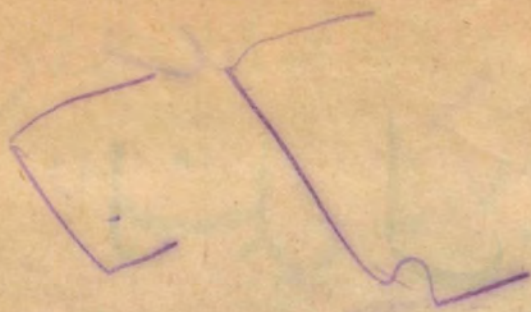
1977
1977

ايسكەرتوو:

باسبا خانامزدا سوزدك باس بوونندا قويىلاتن قابات نوقتتا (پ)
بولماغاندىقتان اونك اورنىنا مناداي (ت) يىلگى قويىلدى.

PK 19544

ГСС ГИИ
К. СР И. 095604
ИНВ. №

آ-ر-ز (*)

آ	آ	آ	آ
ر	ر	ر	ر
ز	ز	ز	ز
آر	آز	آرا	آراز
آزار	آزار	آزار	آزار

آر. آرا. آراز. آزا. آزار. آراز.

(*) بۇل اوچ حرفنى اوقۇۋچىلارغا اۇيره تۇۇ' اۇچن اوملى هر بىرن بولەك - بولەك
 بر- بىر جا پراق كاغزغا اۆلكەن ايتىپ جازۇۇ سونان سولك «آ» دان باستاب هر بىرن
 اوقۇۋچىلارغا بولەك - بولەك كورسە تۇۇ. اوقۇۋچىلار هر بىرن جا كىمايتىن بولب باگەن سولك
 آلبىغا قاراتىپ اوقىتۇۇ. بورمىن جازاتىن اۆلكەن تاقتاي بولسا، هر بىرن بولەك بولەك
 تاقتايغا جازىب كورسە تىسەدە بولادى.

ل ل ل

آ	آ	آ	آ
ل	لا	آرا	آرلا
آل	آلا	آرال	آرلار

آل. آلا. آلار. آ. آرا. آرال. آرلا. آرلار. آز. آزا. آزار.
 زار. زارلا. زارلا.

س س س

آس	سال	ساس	راس
آسا	ساللا	ساسار	سارلا
آسار	آسار	ساساز	آرلاس

ساز. آز. آس. آسار. آسا. آلالار. سالسا. سالار. آزسا. آزار.

(*) بول جبرده آیتو کیرهك: گیی خرفلار کیلهسی خرفلارمین جالفاسادی.
 گیی خرفلار جالفاسایدی. «آ»، «ره»، «زه» جالفاسایتین اخرفلار. «له» جالفاساتین
 خرف. بۇغان خرف جالفاردا قۇیریفن کیسب قسقارتامز. مۇنان باسقا کیینگگی جالفاساتین
 خرفلار تۇوراسندادا اوسین آیتارغا.

ز ن ن

سمونا	سان	تانا	اون
اوننان	سانا	نان	تون
توننان	سانار	نار	آنا

نان آز. نار زور. آتان آزان. اون تانا. آت آزار. تون
 توزار. آسان آتار. آتانان نار زور. آسانان اوسان اوزار.

ق ق ق

قولقا	ساقال	تاقا	آق
قالقا	قاتار	ساق	لوق
قالقان	قول	ساقا	تاق

قار آق. قارت سان قازان قارا. قازان توق قوس آلال.
 قوناق قونار. آق قارا آرالاس. قازاق تانار قارالاس.

ب ب ب

اوب	بالا	بور	آزىبار
اوبال	ساب	بوران	قان
بال	سابان	بار	قانباسى

آت آلبار. نار بوتتا. بولان بالتا. نان قلىتا. قار بورار. بوران بولار. بوقان باقان آلا. قوقان ساپان سالار.

(۰)

و و

آروو	تاسوو	اول	قول
آلوو	قورقوو	اون	قولا
تابوو	اور	سور	قولان

آت آروۇ. تون توزۇۇ. قازان آسۇۇ. آس سالۇۇ. آت قۇلا باقان قۇلار. قۇنان آتتان آرزان. قار بوراسا بۇرقاق بولار.

(*) «و» نۇقۇسىدا آيتقاندى مۇندادا آيتارغا كىرەك. يعنى «ۈ» آلدندا

تاياق سۇيەۋ ئۈچىن قويىلادى دېي

ج ج ج

جان	آجار	جول	جاتاق
جانار	جول	جولقوو	آالجوو
جار	جولاق	جات	اولجا

اوت جانار. آت جاتار. قار جوق. قانجار قارۇۇ. جاتقان، جاتاق.
جاتاق آتاق. جۇرت جاتقان. جانجاقتا اوت جوق.

چ چ چ

آچ	چالاج	قاچ	چورتان
آچار	آلاچ	قاچوو	چولاق
چال	آراچا	قاچان	چوچاق

آچۇۇ باس. چاچۇۇ چاچ. چولاق چاچ. جولاق آلاچا. چال
چارچار. چابان آت. قارا چانا. اون قۇلاچ آرقان. اون قۇچاق
آرچا. بۇل آق چاباق. اول چورتان.

(۵)
ى

ارى	قانى	جرتق	ارس
ارق	آلتى	اق	قن
آزق	سالتى	اس	قنى

اول بالچى. آسق آلچى. جلقى آرق. اوت جاق. بالچى بال آچار.
بالچى بالق آلار. قانن قابق آرچر. قس جاقسى، آستق آرزان.

م م م

تام	چامالى	مول	آلماسى
تاماق	ماسا	مولى	موز
چام	ماساق	آلما	مورت

مال آمان. ماس جامان. تامچى تامار. مالنا آچچى. آلتن سالماقتى.
مامق جۇمباق. سرماق قاتتى. بالق قارماق قاپار.

(*) «ى» سوزدك باسقى بۇۇندا جازلمايدى. اونك سۇيەنج تاياغى غانا
جازىلادى. تاياق «ى» جازلماسادا اونك بارلغن كورسەتەدى ديب اوقۇوچيلارغا تۇسندۇرۇۇ.

غ غ غ

جالغز	تارغل	چاغم	آغا
قالغان	آلغر	آغن	آغاچ
جالغان	چالغر	ساغم	تاغا

آت تاغالات. جورغا جورغالات. اوغان قاراما، ماغان، قرا. اوغان
اون جاس، بۇغان، توغز. اول اولاق. بۇل جزغچ.

د د

باردى	جلدام	آدر	آدام
بالداق	آلدى	آدم	آدال
ساندىق	قالدى	دوغا	آداسى

آدر آدام. دابل جول. جلدام جارۇۇ. اولار آداس. بىلار قۇرداس.
ماددى مالچى بائادى. بالا قارماق سالىدى، آلتى بالاق آلدى.

	پ	پ	پ	
تارپود	توپر	آریا	آپا	
آقپان	پول	پارا	آپان	
بالاپان	پورد	دوپ	اوپالا	

آققۇۇ آپماق. چاپاق چاپچاق. اسپان آچق. قورا باتپاق. جاس جاپواق.
قارا توپراق. اسپان زور. قاپاج آلاسا. آریا آستق. سورپا تاماق.

ت ت ت

چاڭداق	سوڭغى	اوڭ	آڭ
موڭدى	چاڭ	اوڭدى	تاڭ
موڭداس	چاڭى	سوڭى	تاڭدا

قاسق آڭ. دالا چاڭ. بالا توڭدى. ماتا اوڭدى. آت ماڭقا.
آسق اوڭقا. چاپان چاڭا. اونڭ آتى اوڭغار. مۇنڭ آتى مڭ جاسار.

پ پ ی

قی	بوی	تایار	آی
قیسق	بویا	اوی	آیاز
قیمین	آیوو	اویلا	تای

آی جارق. آیاز مقتی. چاپی سۇيق. قايچی قۇرال. توغای تولغان
چلقى. ساي مالغا سايا بولادی. قۇم جىمىلب تاس بولماس. آیۇۇ آغاچ
سايالایدی.

(•)

و و

سورور	تایاو	جاو	آو
اوق	بوزان	جاون	آوز
اوس	اواق	جاوغان	باور

آساو تى. جۇوان قاراغای. آسقار ناؤ. جاون جاؤب تۇر. تاؤدان
بۇلاق آغادى ساؤلوق ساؤن بولادی. قالاؤن تابسا قار جانار.

(* داوستى دىبە-اردك سوگنده «و» جارتى داوستى بولادی. مثلا: ساؤلا
دىگەن سوزده «وچ بۇون ايمەس ايكى بۇون».

ءو وى ء آ

ءآن	توس	سوز	اور
ءآنم	ءتوس	ءسوز	ءاور
ءآل	تورى	توز	اون
ءسانى	ءتورى	ءتوز	ءاون
ءسان	ءسوت	اور	اول
ءسانم	ءسوتى	ءاور	ءاول
ءسانك	ءتور	اون	اوت
ءسانىمىز	ءتورى	ءاون	ءاوت
ءسانىگىز	ءتورلى	توز	
	ءتوزپى	ءتوز	

قامس اور. قامچى * اور. اوڭ آياق. جاتسى * اوڭ. بوز ات.
 آق * بوز. دوپتى اۇر. اوتتى * اۇر. آق اۇن. آچق * اۇن. مالچى
 مال باغىب * جۇر. آتڭ - تورى. * اۋيدىك * تورى. توغانڭ * تلى بولادى.
 قاسقر - * آلدى. بۇيدى * داندى. قويان * آلسىز. * آلمباى * تورت قاپ
 اۇن آلدى

بول جڭچكەلك بىلگىسى دايەكچى؛ سوز آلدندا دايەكچى تۇرسا، اول
 سوزدك حرفلەرى جڭچكە آيتىلاى دىب اۋنوۋچىلارغا توسندرو كىرەك.

پ - ۵ - ۵

مپندە	ايلەك	ايل
سپندە	ايرتە	اير
تپرەك	ايزبە	ايز
جپر دە	زيرلە	زير
آوہ	بپر مہ	بپر
آورہ	جپر ہ	جپر

مپن، مپندە، مپچە، اورە، تورە، ايس، ايسەر، چپچ، چپچە
 چپچەن، ديم، ديمەۇ، بپت، بپس، ايب، تيب، نوپت. بوتەن، تومەن،
 تپپن، جپپر، مپس، مپسەل، مپچەل، ايسەب، ايسەن، سپسەر.
 ديم آل. آتپگ، جپر آل. جپر دە قار چۇقا. تپرەزە تپرەلەب تۇر.
 'اۇچ جپتى جپرما' بر. آلتى بپس اونز. 'تورت جپر دە' تورەۇ -
 نپچەۇ بولادى؟

ك ك ك

كۈن	كۈن	كۈن	كۈن
كۈن	كۈن	كۈن	كۈن
كۈن	كۈن	كۈن	كۈن

كۈن چىقىدى. تۇمان سىيرلىدى. آكەم كىنتىسكە كىتتى؛ كىچىككە كىلەر. سىركە سىكرەدى. كىلنچەك تىزەك تىرەدى. كىيك اورغىمىدى. تىكە قارغىمىدى. كىمە جوزەدى. كۈيگەنتاي اۋچادى. كىسەرتكى جورغالايدى.

گ گ گ

گۈل	گۈل	گۈل	گۈل
گۈل	گۈل	گۈل	گۈل
گۈل	گۈل	گۈل	گۈل

گۈل جۈرگەن بىلەس، گۈل كۈرگەن بىلەر. تۇيى بىرگە تۇتەيدى. كۈلگەن بىلەس، كۈلگەن بىلەر. بۇلنگەن بىلەن، بۇلدرگە آلا. جۈرگەن بىلەس، بىر كۈرگەن بىلەس، بىر كۈرگەن تانس. تۈسە كىگە قاراب آياغىدى كۈس.

خ خ خ

خان	خالق	خودای	خادام
خانم	خوات	خایوان	خاکم
خاوف	خورمەت	خابار	خازرەت

خاننىڭ كۈچى خالقدى. قاراڭغىدا خاۋف كۆپ، باسقان خۇرمەتتە سەك
 اوزغىدى خۇرمەتتەر. چىر جۇزىدە تۇرلى خالق بار. آخمەت، خامزا،
 ھامىت آدم آتتارى.

ف ف ف

آفات	كافر	غورف	موفتى
اوفات	سافار	فايدا	موسافر
فل	فكر	فارسى	فاتوا

قاف تاوى اپرتىگىدە كۆپ سويلەندى. آياقتىنىڭ زورى فل
 فاقراغا قارا سۆز كىرەك. سافارنىڭ اوڭ بولسىن. فايدا قىلۇ دىگەن
 فۇربان قىلۇ دىگەن سۆز.

ه - ه - ه

توھمات	فاهم	ءھار
گاۋھار	زاھار	ءھام
موھم	جاھید	باھا
جاھل	جاھاز	ھاۋاس
اجتیهاد	جاھاننام	جیھان
	جاھانکەز	ھامان

'ھار' اسمىڭ 'ادىسى باسقا. كىتاب باھاسى قىمبات ايمەس. چاقسى
 'سوزدى جانتىتاب آلۇۇغا جاھىد ايت. اۆيدىڭ ھاۋاسى آۋر. مەين
 ھامان ايرتە تۇرامن. زاھار دىيىپ اۇۋدى آيتادى. گاۋھار - آسل تاس.
 فاهمەلەب قاراغاندە دۇرس كورىنەدى. جاھانكەز دىيىپ دۇنيا كىيىۋۇچمەش
 آيتادى. جاھاز - بۇيىم دىگەن 'سوز.

قازاق تلىندە جۇمىسالاتىن خارفدەر ھام بىيىلگىيلەر:

آ. ا. ب. پ. ت. ج. چ. خ. د. ر. ز.
 س. غ. ف. ق. ك. ل. م. ن. و. ۇ. ھ. ى.
 ۋ. ۋ. ۋ. ۋ. ۋ. ۋ.

قازاق تلىندە جۇمىسالمايتىن خارفدەر ھام بىيىلگىيلەر:

ث. ح. ذ. ش. ص. ض. ط. ظ. ع.

خ، ف، ھ. قازاقدىڭ اوز تلىندە بولماغان مېن اوزگە تلىدەن تازاققا
 ،آبىدان سىكسەن سوزدەردە بولغاندىن قازاق تلىندە جۇمىسالاتىن خارفدەر
 تابىنا قويىلادى.

داوستى دېسداردڭ تاڭبالارى: آ. و. ۇ. ى. ۋ. ۋ. ۋ.

داوسىز دېسداردڭ تاڭبالارى: ب. پ. ت. ج. چ. د. ر. ز. س.
 غ. ق. ك. گ. ڭ. ل. م. ن.

دېسىز تاڭبالار: ا. ۋ. (»ۋ« جىڭچىكەك دايەكچىسى آتالادى).

غ. ق. - الغى جۇزان آيتىلادى.

ك. گ. ۋ. ۋ. ۋ. ۋ. الغى جىڭچىكە آيتىلادى.

باشقالارى جۇمساق بىلگى تۇرماسا جۇزان آيتىلىپ، جۇمساق بىلگى،

تۇرغاندا جىڭچىكە آيتىلادى.

جرچى سوزدەرى.

I

آرغىماق جابى كورينەر،
 آسا چاۋب بۇلانسى:
 آيقن كول باتماق آتافار،
 آيدىنى قۇرب سۇۋالسا:
 بايتەرەك ساۋاۋ كورينەر،
 جاھىراغى تۇسب قۇۋارسا.
 بىر آزشانا سويلەين،
 چاقسىلار سزگە ازناسا.

II

آرغىماق جايلاپ نە كىرەك؟
 آرتىمان جابى چىتسكەن سوك:
 آشاين نۇۋغان نە كىرەك؟
 آگدىسب كۇنى اوتسكەن سوك:
 قزل تلم، سويلەپ قال!
 قزىغسكىدى چىر كورەر،
 آجال قۇۋب چىتسكەن سوك:
 آيت دىمتن آفا سز قايدا؟
 آيتاتن آونى بىز قايدا؟
 بىر توبە نىك باسىنا
 تغا سالب كىتسكەن سوك.

III

چاقسىدان جامان تۇۋادى
 بىر آيلاق آسقا آلفىسىز.
 جاماننان چاقسى تۇۋانى
 ادام آيتسا نانفىسىز.

فاقردادا فاقر بار
 بايغا كوڭلن بېرگىسىز.
 بايلاردادا بايلار بار
 فاقرلارغا آلفىسىز.
 چىڭ مېتەن آيت دېسەك،
 اوسىنداي سوزدەن سويلەين
 قۇلاڭىڭىز قالىسىز.

IV

جالپ - جالپ ايتكەن جايالاق
 چوقى جېرگە قونمايدى.
 آدم دېسەن چىڭدىڭ
 داۋلەتى تايىسا باسىمان
 آرۋاغى بولمايدى
 آقىلىڭ بولسا چىر تىڭدا!
 چىر چىڭ نە دىپ تولغايدى؟

ءجون سوراۋ.

كۆب اچىدە سويلەگەن
 جاس چىڭت ساغان قاراسام،
 قارا - لاچىن تۇيغىسىن.
 آسلىڭىڭا كوز سالسام،
 قۇس آلاتىن قرغىسىن.
 قىز تىلىگە كىلىگەندە
 سار - ساداقدىڭ اوغىنداي
 كۆلدە نە نەب زىرغىسىن
 كۆرمەگەن نەن سۇرايمىن

رۇزۇڭدى ئىلدىرچى؟
 زامانك بىرگە قۇربىمىن.

تاقىباق سوزدەر

اۋلىكەن كىرسەڭ قالدى دا!

آس قويلدى تىگە چكە؛

اۋلىكەن بىلەر قالدى دا،

كوبەڭ كىردى كىگەسكە؛

كىگەسكەندە نە دىسىدى؟

ترناداى موينىن تىگەسىدى؛

'بر - برىنە سىرت قلىدى؛

اۋىگە كىمدەى كىلگەندە،

'بر آياق آس بىرمەسكە

بۇلىلدىن چىچەن 'بر قۇس جوق

بارماقداى س آق قاراسى؛

ملىتقدان تىز آجال جوق

ترناقداى - آق چاراسى؛

كوڭلىك قالسا جاقنغا

آلسىدىن آيتاين

چىر مېن كوڭلىك آراسى.

ايكى تىزگن جوق بولسا،

آندىك موينىن نۇرا آلمايدى؛

اۋزەنگى - باۋ جوق بولسا،

ايرگە كىسى منە آلمايدى؛

ايكى تارتىبا جوق بولسا،

آت اۋستىدە اير تۇرا آلمايدى؛

قامچى قانات،
 قۇيسقان قۇۋات
 ايكى قانچىغا تون ساقتايدى؛
 تون جان ساقتايدى.

مولدا مېن سىيوردىڭ آيتىسقانى.

مولدا.

سابانغا كېلە بېردىڭ قاسقا سىيىر!
 دالادا جايىلب جۇر باسقا سىيىر.
 جونىڭدى تۇرغان چىردە تىلەين - بە؟
 باسنىب اۇرماغان سوڭ بولدىڭ اۇير.

سىيىر.

سابانغا كېلىپ تۇرمن قاسقا سىيىر؛
 جايىلب جورگەنى راس باسقا سىيىر؛
 نەسىنە ايتارچى بوب قورب تۇرسن؟
 ساباننىڭ تارىسى جوق جالغز تۇير.

مولدا.

قاراچى مۇنىڭ سوڭ تۇرغانىنا!
 اوزىنىڭ كوز سالمايدى قىلغانىنا.
 سابانغا جالغز قۇچان تىلەرگە نېچە،
 بارسايچى ايگنچىنىڭ قىرمانىنا!

سىيىر.

جاي . ويلەب قاراين مېن آۋانىڭا،
 تالاس - جوق دۇرس آيتساڭ جوايىڭا؛
 بېرگەندى ساۋاب - آق دىب قاقساۋچى ايدىڭ
 بۇل چىردە نە بوب قالدى ساۋابىڭا؟

مولدا.

قاراچى خايۋان نىڭ آڭگىمەسىن!
بۇل سوزدى قىسقارتالغى ار تەرەپمىسن.
اوزم دە مېرگە نىبايدان آلدەم سۇراب
بېرەين ساۋاب اۋچن اونىڭ نەرسەن؟

سىير.

آلسدان آڭ آتقاننىڭ بارى مېرگەن;
آتادى مېرگەن آڭدى كوزى كورگەن;
بېرۇۋۇگە بولمايتىن بۇل نارسە بولسا،
قالايچا اول مېرگە نىباي ساغان بېرگەن؟
مولدا.

بېرەين مېن دە ساغان سارقت دېسەڭ;
آز - آزداب تاماڭدى تارتىب جېسەڭ;
اۋچ قاداقتى جارتى چېرەك جە ساپانمان!
بېرەين آخىرىدە آرتق جېسەڭ.

سىير.

كوب ايگەن كورگەنمەن كورمەگەنم;
قىيىنغا قانداي تاۋب سېرمەگەن;
دېمەسەڭ بېردەم دېگەن قۇر آتاغى،
اوناندا جاقسى ايمەس - بە بېرمەگەنك؟

اوساق آڭگىمەلەر.

آرسىز ايت.

كۇن اسسى ايدى. آت چۇك تارتىب كېلە جاتدى. آربانىڭ كوله گىكەسىندە
ايت كېلە جاتىر ايدى. تىلن سالاقتان بېر ايتىگىب، سولقتاب، ايتادى:
چۇك تەم آۇر، چول آلس، تىلم چقىدى بېر قارس.
(اوزگەننىڭ اسنى اوزىنە جورۇۇ)

سوقترمىساي جۇرەتن. بىر كۈنى قاقپانغا تۇسۇپ قالدى. قولىغا تۇسكەن سۇڭ قازاقدار اۇرا باستابدى. سوندا قاسقىر آيتىدى: «نىگە اۇراسىندار؟ مېنىڭ جازىغىم سۇرلىغىم با؟» دىپ. — قازاقدار آيتىدى: «جوق، قاسقىرم سېنىڭ جازىغىڭ سۇرلىغىڭ ايمەس اۇرلىغىڭ.»
(اۇرلىق تۇبى قورلىق)

قارغا مېن قۇمۇرچا.

قارغا چولەب سۇۇ ازدەدى. دالادا سۇۇ مېن قۇمۇرچا تۇر ايكەن. سۇۇ اولقى ايكەن. قارغانىڭ موينى چىتپەيدى. قارغا قۇمۇرچا تانسىدار. دى تىرب اۇستى — اۇستىمە سالا بىردى. تاس كوتەرب، سۇۇ بىتمەنە چىدى. قارغا اچىپ سۇۇسىن قاندىرى.
(آر اسدىڭ آدىسن، باۋۇ كىرەك)

تالاس.

سار-تېچقان مېن كور-تېچقان جانجالدا سېدى. ايكەۋى بىر تومپەنىڭ باسما چىف، تالاسب جاتر ايدى، بۇلاردى قارچىغا كوردى. جوغارىدا قالقتاب قاراب تۇردى. تالاس قىزب، ايسدەرى چققان كىزدە، قارچىغا كىلىپ ايكەۋن دە باس — سالى.
(چاقن تالاسسا حاتقا جىم بولادى.)

ايكى بالقچى.

ايكى بالقچى بالق سۇزدى. سۇيرەب چغارۇۇغا تايانغاندا سۇزەكى اۇرلاي باستادى. بىر بالقچى تۇرب: «سۇزەكى جامان. دىدى. ايكنچى بالقچى: «سۇزەكى چاقىر، سىن ارزىڭ بوس تارتاسن» دىدى. سۇيتب ايكەنى كىرسىكە تۇسدى. اولار كىرىسپ تۇرغان سۇزەكىدەكى بالقدار كىتپ قاندى.
(كىرسىكەنىڭ كىرىرى يىلەسىنى كىترە.)

آقلىدى سوقور.

سوقور تۇندە 'اۋيىنە كىلە جاتدى. قولندا اۋستالغان جارىقى (فانارى) بار ايدى؛ برەۋ قاسىنان 'اوتىب بارا جاتىب: 'مىنى آخماق! 'اوزى سوقور، قولندا جارق. سوقورغا جارقنىڭ خادەق نە؟' دېدى. سوقور آخماق ايمەس ايدى جارق آغانى: قسارا كىمى دا برەۋ 'اوزن قاغىب كىتەس 'اۋچن ايدى.
(اوزگەگە جارق قل 'اوزىگە قاقتىلس.)

كور-تچقان مېن كرىپى.

كور-تچقاننىڭ انىنەن كرىپى كىلىپ آز كۇنىگە قونس سۇرادى. كورتچقان قونس بىردى. تچقاننىڭ بالالارىنا كرىپىنىڭ قلىقانى قالدالب 'آبدان بالە بولدى. 'بر كۇنى تچقان كرىپىگە آيتدى: 'بر آز تۇردىڭ غوى ايندى 'انجەزدى بوساتساڭ ايكەن: قلىقان قالدالب، بالالارىمىزدىڭ مازاسى كىتەب بولدى. سوندا كرىپىنىڭ آيتقانى: 'بۇل اورن ماغان جابىلى، باسقا اورنىڭ كىرەكى جوق. ساغان جاپىسز بولسا، جابىلى اورن از دە!'
(تۇناق مەقتى بولسا قوجاسن بىلەر.)

جىبەك قۇرتى مېن اورمەكچى.

جىبەك قۇرتى جىبەگن 'ايبىردى. اورمەكچى اورمەگن 'ايبىردى. اورمەكچى جىبەك قۇرتىغا جۇمسىدى سىلىر استەيسن دىب كۇلى: بېرى قارا! مېن قانچا 'ايبىردم؟ مېنىڭ اورمەگم سىنىڭ اورمەگكەن نىچە مارتا با اۋزن، دېدى. جىبەك قۇرتى آيتدى: 'اورمەگك راس اۋزن؛ اوغان تالاسبايىن، بۇراق اورمەگكىدى تىككەدە آلەيدى، جىبەگىمە آلتن تولىيدى غوى' دىب.
(جاسقەك كويىنەن آلەك آزى ارتق.)

ساۋسقان مېن قوزغن.

آلا ساۋسقان بۇناقدا بۇتاققا قونب چىلقىداي بېرىدى. قاسىداغى قۇزغن اۇندەمەي جاي اوتىرىدى. سوندا ساۋسقان قۇزغىغا آيتىدى: «مېن نىگە اۇندەمەي اوتىرسن؟ آلدە مېنىڭ سوزدەرىمە نانابى اوتىرسىنبا؟» دېب. قۇزغن آيتىدى اوغان: «ايە سوزىڭگە اونچا نانالماي اوتىرسن: كۆب سويلايتىندەردىڭ چن سوزدەرى از بولۇۋچى ايدى».

باقسى.

بىر قازاڭ آقچاسى اۇرلاندى. كىم آلغان بىلە آلماي باقسىنى چاقىرىدى. باقسى اۇل آدامىنىڭ بىرن قالدىرماي جىغىزىدى. ايتىكىدەرن چىچكىزىب، جالاڭ آياق قويىب، آيتىدى: «مېن چىمدى چاقىرامن: اول چلان بوب كىلىب آقچانى آلغان اۇرىنىڭ آياغن چاغدى» دېب. سونان سوڭ قوبىزن آلېب، سارناب-سارناب اوتىرىب «آل چاغدى!» دېگەن ايكەن، اۇرى سىكىرىب كىيىپ تۇسدى.

(سىزكىتى سىكىرىمەر.)

بالقچى مېن بالق.

بالقچى بالق اۇستابدى. بالق، سۇۇغا قويا بېر دېب چالەندى: «مېن خازر كىچكەنەن، مېنى آلغان مېن ساغان تۇسەر فايدا از. چىسەڭ اۇزىڭ چارىمايدى؛ سانسىڭ پۇلغا چارىمايسن قويا بىرسەڭ مېن اوسەن، اۇلكەن بالق بولامن. سوندا اۇستاسىڭ، چىسەڭ توياسن، ساتسسىڭ پۇلغا مولىغان» دېيدى. بالقچى سوندا: «جوق، بالقىم! اول ايسەب بېن مېن سىمنى جىبەرە آلمايمن. كۆب فايدادان دامە ايتىب، از فايدادان ايرىلۇۇ اقلدىنىڭ، سى ايمەس» دېيدى.

سېرگە مېن تۈلكى.

سېرگە چولدىب سۇۋ اچكىسى كېلدى سۇۋ جاغلاب *جۇرب،
 سۇۋات تاۋىدى. سۇۋات تىك، چارلاۋ ايگەن. سېرگە تومەن *تۇسب،
 سۇۋدى *اچىب، *آبدان قانب، قارى چىقب، قامپىدى. قايتاين ديسە، *اچى
 تم تولب كىتكەن اورگە چغا المايدى. چغا آلماي ماگراب تۇرغان
 داۋسن ايستب، قاسىما تۈلكى كېلپ: *سېن آخماققا سول كېرەك؛
 ساقالڭ اۋزن، آقىلڭ چولاق. چولاق آقل اويفا اولاق: *ئۇسۇۋدى
 بلسەنسن، *اچۇۋدى بلسەنسن، چغارگىدى اويلامغانسن» دېمىدى.

قويان زارى.

ايكى قويان كىزدەسب، موگداسېدى: «بزدەن سورلى دنىادا جان
 بارما؟ آدمادا، آلكدا، ايتدە، قۇسدا بارىدە بىزگە موقتى» بارىنەندە
 قورقامز. تىيىنچا آغاچقا چغا آلامىز؛ تىچقاچا *ان قازا آلامىز. *تسىمىز
 اوتىكر، نىستەۋگە باتا آلامىز. كوبيئە جىم بولاتىمىز اوسى قورقاتىمىز؛
 مۇان بۇلاى اوسى قورقاتقىدى قولتقىچى، دىسېدى.
 سولاى دىپ تۇرغاندا قامس سىلدر ايتە قالادى. قورقۇۋدى قويامز كىپ
 تۇرغان باترلار، تراغايلاپ ايگەۋى ايكى جاتقا قاچا جونەلەدى.
 (قورقاتىدا تابان حوق، تابانسىزدان جامان حوق.)

آرستان تىرىسەن كىگەن ايسەك.

*ب ايسەك باسقالاردى قورقتىباق *اۋچن آرستان تىرىسەن كىمىدى.
 آدماداردا، مالداردا، آكداردا - بارىدە آنادايدان قارسن كورسە، زىرەسى
 اۋچىب، يىت يىتمەنە قاچىب، مازالارى كىتپ جۇربدى. *بىر كۇنى جىل
 *اۋرب، ايسەك اۋستىمەن تىرى *تۇسب قالادى. ايسەك ايگەنن جۇرت ايندى
 كورمەستە؟ ازاسى *اوتپ مازاسى كىتپ، جۇرگەن، جۇرت جويلاپ

كېلىپ، ايسەكتى اۇرپ سېلغاسىن بېرمە سېنە؟ ايسەكتى، اۇرپ اولتىرەتن بولغان سوڭ برەۋ آيتىدى: «قويڭدار! اۇرپ ئاغلاندىدار آخماقدى: ايسى بولسا، اول ايسەك بولارما ايدى».

تورغاي مېن قارليغاچ.

تورغاي جىلاننىڭ جۇمرتقاسى تاۋب آلب، اۇياسىنا سالىب، باسب جۇربىدى. بۇلاى استەب جۇرگەنن قارليغاچ كورب، تورغايغا آيتىدى: «مۇنىڭ نە، بېچاراۋ! آقيلنىڭ آلماسقان با؟ مۇنان نە خاير، نە چاقسىلىق كۇتب، اۇرەلەنب، جۇرسن؟ اوسكەن سوڭ جاماندىغى ايك، آۋەلى اوزىڭكە تىەدى. آيتىجىدى دىمە! باسىڭا تىگەندە بلەرسن» تورغاي قارليغاچ سوزن تىگىدامى. جىلان جۇمرتقاسى باسا بېرىدى. كۇنى تولغان سوڭ جۇمرتقادان جىلان بالاسى چىقىدى. «اوسىب، اۋلىكەيب جىلان بىلب آلب، آۋەلى باستاب تورغايڭنىڭ اوزن چاغىب، ارلتىرىدى».

سوندا قارليغاچ كورب آيتىدى: آيتقانم كىلمەي قالماست، كىر باققان تىلمىدى آلماس» دىب.

جىلاننىڭ باسى مېن قۇيرىغى.

جىلاننىڭ باسى مېن قۇيرىغى تالاسىدى: آلد، جۇرۇۋ قىايسىمىزغا تىمىس دىب. باسى آيتىدى: «سېن قالاي آلد جۇرەسن؟ كوزنىڭ چوق كورۇۋكە، قۇلاڭنىڭ چوق ايسىتۇۋكە. ساغان ايرىسەك، بىز نە اوڭامز؟» دىب. قۇيرىغى آيتىدى: «كوزم چوق، قۇلاڭم چوق بولغان مېن كۇچ مېندە غوى، آغاچقا اورلىب جاتىب آلسام، سېن قايدا باراسن؟ ارنىڭنان دا چىلجى آلماسىن» دىب. مەقتى بولساڭدا مېن ساغان ايرە آلمايەن دىب، باس آيتىدى. مېن دە ساغان ايرە مەيەن دىب، قۇيرىق آيتىدى. ايسكەۋى ايرىلىپ بىت بىتتە كىتىدى. قۇيرىق كويكە بارمايلاق، بىر چارققا تۇسب، چىقا آلماي سوندا قالب، ساسب چىرب، چوغالىبىدى.

(مىغا كونگەن دىنە آزاباس، مىلىغا ايرگەن ايل آزاباس.)

PK

ГСС. I ЛИСТОК
Коп. СССР № 095601
ИНВ. №

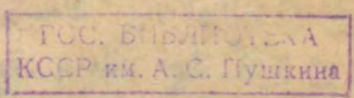
اۈلەسكە اۈستالق.

ايكى سارت ۈر قازاق قۇس آتۇۇغا چىغىدى. اۈچەۋى ەر تۇرلى قۇس آتب آلب، اۈلەسبەكچى بوايدى. قازاق اۈلەستىرۇۇ چولدى سارتدارغا بىرگەن ايىكەن، قۇسدار ۈر تۇرلى بولغان سوڭ ۈچونن تاۋب سارتدار اۈلەستىرە آلمايدي. اولاي دا، بۇلای دا آينالدىرىب، بولە آلباي اۈلەستىرۇۇ چولن قارقاغا بىرىدى. قازاق: «بىسملدا بىزگەلدەك!» دىب، بىزگەلدەكدى آلب جانىنا قويىدى. «بۇلای جاتىن دۇۋاداي!» دىب، اوندا آلب جانىنا قويىدى. «سباغاما قوڭر قاز» دىب، قازدى ۈز آلبىنا قويىدى. «اۈلەسىمە ۈچ اۈيرەك» دىب، اوندا ۈز آلبىنا قويىدى. «ايكى سارتقا ۈر تارتار» دىب، ۈر اۈيرەكدى ايكى سارتدك آلبىنا سالىدى. «آق - قۇۋدى باقر ايىكەك آرتار» دىب، آق - قۇۋدى ايىغىنا سالب آلبىدى.

سوندا سارتدار: «آتاب، آتاب آلبى: باتچاغاردك اۈلەسى آدال ايىكەن» دىبىدى.

11-1977

1977
100000
11-1977